

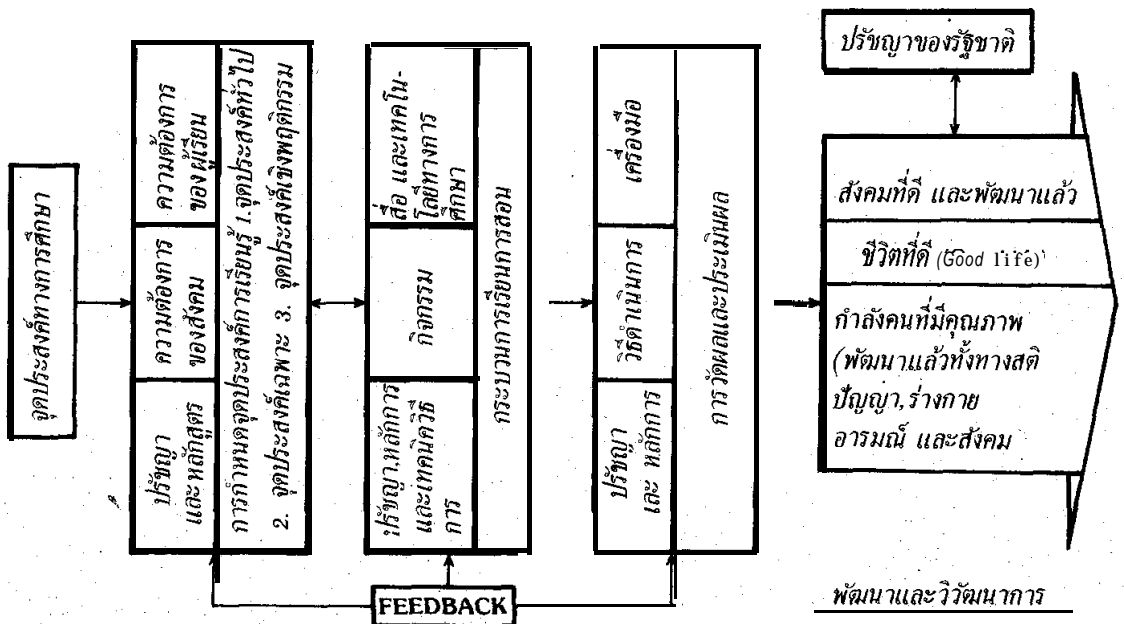
บทที่ 1

จุดประสงค์ทางการศึกษาและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

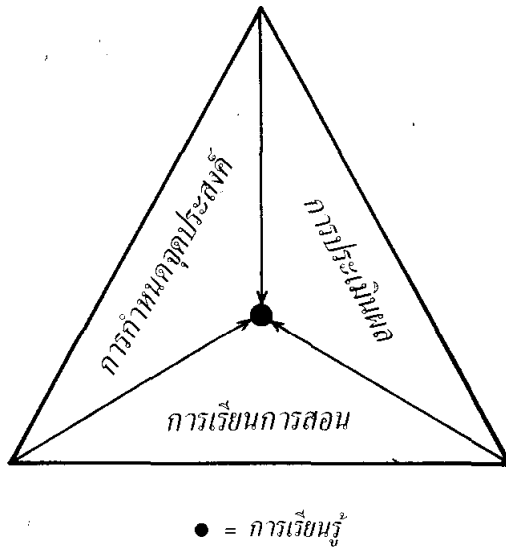
จุดประสงค์ทางการศึกษา

ระบบการศึกษา (Educational System) ที่ดี หรือการศึกษาอย่างมีระบบ นับเป็นกระบวนการทางการศึกษา (Educational Process) ที่สำคัญและจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาของชาติให้ได้บรรลุตามจุดประสงค์หลัก หรือปรัชญาของชาติ ซึ่งส่วนใหญ่จะกำหนดแนวทางและเป้าหมาย (Goal) เพื่อการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าไปสู่การเป็นสังคมที่ดีมีคุณภาพ กล่าวคือ มีเสถียรภาพและความมั่นคงทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในขณะเดียวกัน กระบวนการทางการศึกษาซึ่งเป็นกลไก และการลงทุน (Educational Investment) ของรัฐเพื่อพัฒนาสังคม ก็ได้กำหนดเป็นจุดประสงค์สำคัญเพื่อพัฒนาประชากรของรัฐให้เป็นกำลังคนที่ดีมีความสามารถ และมีคุณภาพของรัฐ และมีชีวิตที่ดี (Good life) เพื่อเป็นส่วนหนึ่งและเพื่อสร้างสังคมที่ดีต่อไป ซึ่งอาจพิจารณาความสำคัญ และความสัมพันธ์ของกลไกและขั้นตอนของพัฒนาการไปสู่เป้าหมายตามปรัชญาหรือจุดประสงค์ทั่วไป (General Objectives) ของการศึกษาได้จากแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์ทางการศึกษา กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลทางการศึกษา กับเป้าหมายหลักตามปรัชญาของชาติ

จากแผนภูมิข้างต้นแสดงให้เห็นว่า องค์การของรัฐโดยส่วนรวมเป็นผู้กำหนดปรัชญาของชาติขึ้นเพื่อใช้เป็นจุดประสงค์แม่บทหรือความต้องการหลักของชาติ ในที่นี้อาจกล่าวได้ว่ารัฐชาติมีความต้องการพัฒนาสังคมประเทศชาติให้เป็นสังคมที่ดี มีคุณภาพ มีความมั่นคงทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งนี้โดยการพัฒนาของ “ทรัพยากรกำลังคนที่มีคุณภาพ” ซึ่งเป็นผลผลิต (by products) จากกระบวนการทางการศึกษา อันเป็นระบบที่ประกอบด้วยโครงสร้าง หรือองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ซึ่งต่างมีการปฏิสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก

จุดประสงค์การเรียนรู้ เกิดจากจุดประสงค์ใหญ่ คือปรัชญาและความต้องการของชาติ และหลักวิธีการทางการศึกษา ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อเป็นเครื่องชี้ หรือกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรูปของกระบวนการ (process) และโดยเหตุที่การศึกษาเป็นกระบวนการการเปลี่ยนแปลง (Education is a process of change) พฤติกรรมของผู้เรียนไปในแนวทางความต้องการ (desirables) ของประเทศชาติ สังคม และตัวผู้เรียน ซึ่งรวมกำหนดในรูปของจุดประสงค์ (Objectives) สำหรับในการจะพิจารณาว่าองค์ประกอบทั้งสองสนองความต้องการสอดคล้อง และสัมพันธ์กันหรือไม่ องค์ประกอบที่ 3 คือ การประเมินผล หรือการวัดผลและประเมินผล (Measurement and Evaluation) จะเป็นเครื่องชี้ (Indicator) หรือแสดงผลแห่งการมีปฏิสัมพันธ์หรือไม่ให้เห็น ในขณะเดียวกันกระบวนการวัดผลและประเมินผล ยังได้ทำหน้าที่สำคัญอีก 3 ประการ กล่าวคือ

1. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนด ปรับปรุงและพัฒนาจุดประสงค์การเรียนรู้ ให้เป็นไปตามหลักวิชา และมีความชัดเจน
2. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักวิชา มีประสิทธิภาพ และเพื่อประสิทธิผลของการศึกษา
3. เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ (Criteria) หรือมาตรฐาน (Standard) ควบคุมคุณภาพการศึกษา (system of quality control) ของโรงเรียน วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยนั้นๆ และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุง และพัฒนาระบบและเครื่องมือการวัดผล และประเมินผลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นด้วย

จุดประสงค์ (Objectives) คือความต้องการที่จะให้เกิดผลเฉพาะเจาะจงเป็นเรื่องราว จากการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด

จุดประสงค์ทางการศึกษา (Educational Objectives) คือจุดประสงค์ซึ่งยึดตามแนวทางของปรัชญาการศึกษา (Educational Philosophy) หมายถึงเป้าหมายในการจัดการศึกษาของรัฐ ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อให้เกิดผลดีแก่คนในชาติเป็นส่วนรวม ทั้งนี้โดยจะต้องคำนึงถึงพื้นฐานอื่นๆ ได้แก่พื้นฐานทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้สอดคล้อง และพัฒนาไปด้วยกันได้ ในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนจุดประสงค์ทางการศึกษาและมีลักษณะความเกี่ยวพันกันระหว่างแนวความคิด และหลักการของศาสตร์หลายแขนงได้แก่ การศึกษา ตรรกศาสตร์ และจิตวิทยา (educational-logical-psychological classification system)¹ อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท หรือระดับ ดังนี้คือ

1. จุดประสงค์ทั่วไป (Goal or General Objectives) คือจุดมุ่งหมายใหญ่ โดยทั่วไปจะใช้เป็นหลักในการจัดการศึกษา ได้แก่แผนการศึกษาชาติ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรระดับต่างๆ เช่น ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ฯลฯ ส่วนใหญ่จะกล่าวถึงสิ่งหรือแนวทางที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการศึกษาในระดับต่างๆ หรือรวมๆ โดยทั่วไป คำพูดที่ใช้เป็นคำพูดกว้างๆ

2. จุดประสงค์เฉพาะ (Aims or Specific Objectives) คือจุดมุ่งหมายที่กล่าวถึงสิ่งหรือแนวทางที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการศึกษาในแต่ละระดับ หมวดวิชา สาขาวิชา หรือกลุ่มวิชา ได้แก่ จุดประสงค์เฉพาะหมวดวิชาสังคมศึกษา หรือจุดประสงค์เฉพาะสาขาวิชาประวัติศาสตร์ รวมทั้งในรายวิชาต่างๆ ด้วย โดยทั่วไปคำพูดที่ใช้เป็นคำพูดที่แคบเข้า และมีความเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น

¹ เป็นผลของการประชุมทางวิชาการ "การจัดจำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษา" (Taxonomy of Educational Objectives) ซึ่งจัดโดยสมาคมจิตวิทยา แห่งสหรัฐอเมริกา ณ กรุงบอสตัน ในปี ค.ศ.1948

3. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Objectives) คือจุดมุ่งหมายที่กล่าวถึงสิ่งหรือแนวทางที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการศึกษารายวิชา หรือ หัวข้อ (Topics) และหัวข้อย่อย (Sub-topics) ของเนื้อหาวิชา ข้อที่น่าสังเกตสำหรับจุดประสงค์ประเภทนี้จะเขียนอยู่ในรูปแบบที่เฉพาะเจาะจง ชัดเจน ทุกคนอ่านแล้วเข้าใจตรงกัน โดยจะกล่าวถึงการแสดงออกซึ่งพฤติกรรม (Behavior) ของผู้เรียนภายหลังการเรียนรู้ที่สามารถวัดผล (Measurement) หรือสังเกต (Observation) ผลของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้

แผนภูมิแสดงระบบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์

ปรัชญาการศึกษาและปรัชญาประวัติศาสตร์

● จุดประสงค์ทางการศึกษา (Educational Objectives)

1. จุดประสงค์ทั่วไป GO. (General Objective)	● นักเรียนได้จากแผนการศึกษาชาติ, หลักสูตรระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษา
2. จุดประสงค์เฉพาะ SO. (Specific Objectives)	● ศึกษาได้จากหลักสูตรระดับหมวดวิชา สาขาวิชา กลุ่มวิชาและรายวิชา
3. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม BO. (Behavioral Objectives)	● ศึกษาได้จากหลักสูตรรายวิชาหัวข้อและหัวข้อย่อยของเนื้อหา

การทดสอบหรือสำรวจพฤติกรรมก่อนเรียน (pre-test)

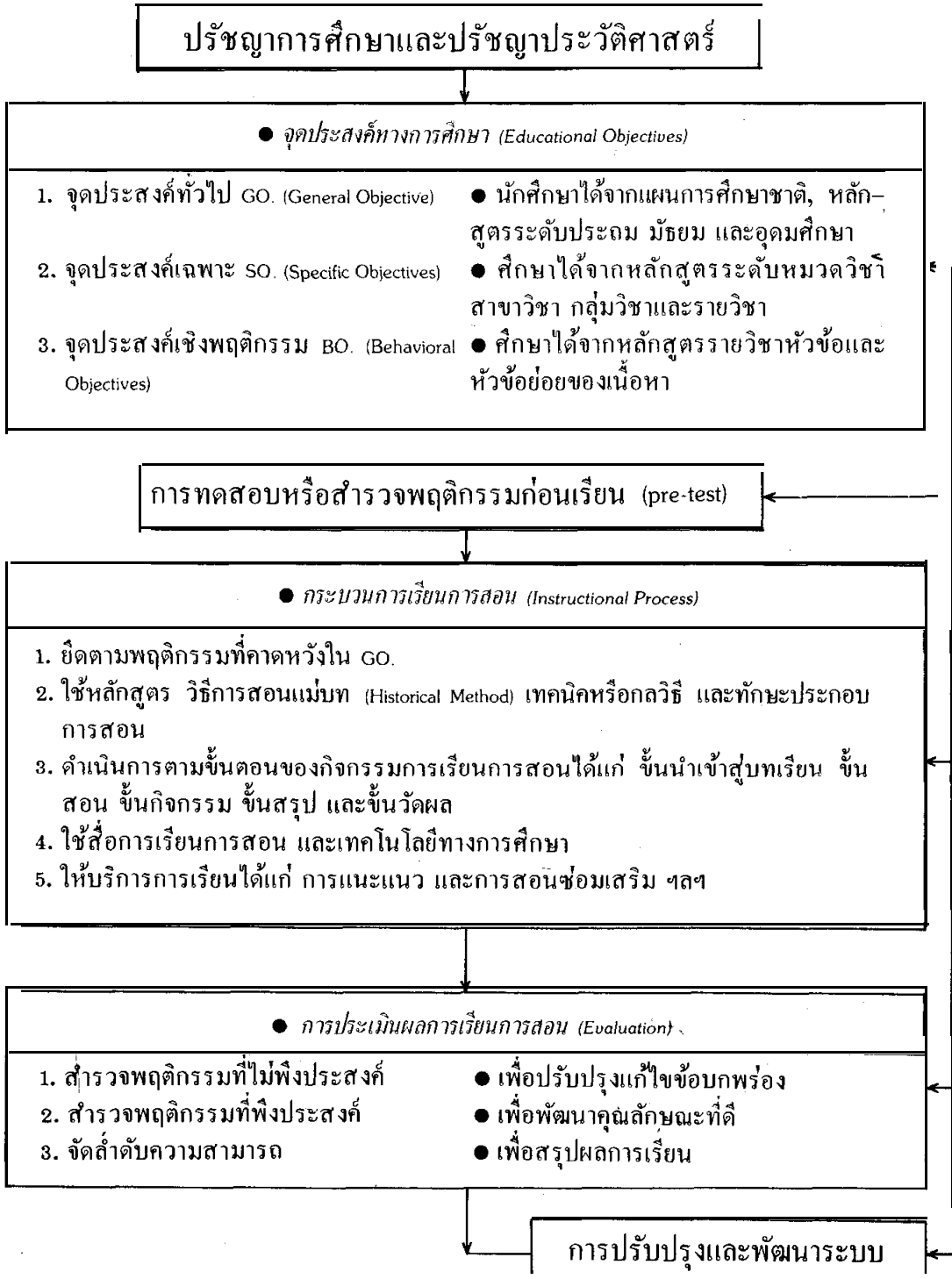
● กระบวนการเรียนการสอน (Instructional Process)

- ยึดตามพฤติกรรมที่คาดหวังใน GO.
- ใช้หลักสูตร วิธีการสอนแม่บท (Historical Method) เทคนิคหรือกลวิธี และทักษะประกอบ การสอน
- ดำเนินการตามขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนการสอนได้แก่ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน ขั้นกิจกรรม ขั้นสรุป และขั้นวัดผล
- ใช้สื่อการเรียนการสอน และเทคโนโลยีทางการศึกษา
- ให้บริการการเรียนรู้ได้แก่ การแนะแนว และการสอนซ่อมเสริม ฯลฯ

● การประเมินผลการเรียนการสอน (Evaluation)

1. สำรวจพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์	● เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง
2. สำรวจพฤติกรรมที่พึงประสงค์	● เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่ดี
3. จัดลำดับความสามารถ	● เพื่อสรุปผลการเรียน

การปรับปรุงและพัฒนา ระบบ

แนวทางการจัดจำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษา

การจัดจำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษา (Taxonomy of Educational Objectives)¹ มีแนวทางพิจารณาดังต่อไปนี้

1. ในกรณีที่ต้องการใช้ Taxonomy ของจุดมุ่งหมายทางการศึกษาเป็นเครื่องมือสื่อความหมายระหว่างครู นักบริหาร ผู้กำหนดหลักสูตร นักวัดผล และนักวิจัย ก็ควรจะต้องศึกษาเกี่ยวกับสัญลักษณ์ที่ใช้แทนจุดมุ่งหมายใหญ่และย่อย แล้วจึงทำการนิยามสัญลักษณ์ต่างๆ ที่คิดขึ้นด้วยถ้อยคำที่คงเส้นคงวาและเหมาะสมที่จะอำนวยความสะดวกในการสื่อความหมายได้

2. Taxonomy ควรจะสามารถจำแนกพฤติกรรมของผู้เรียนซึ่งเป็นผลของการศึกษาให้เห็นได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง เมื่อผู้เรียนได้รับการศึกษาแล้วควรจะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงาม ซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคมประกอบด้วยพฤติกรรมใดบ้าง ที่ควรจะทำให้เกิดมีในตัวผู้เรียน ทั้งนี้ไม่นับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของสังคม และที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ซึ่งเรื่องนี้ในทัศนะทางจิตวิทยาพฤติกรรมเห็นว่าเป็น taxonomy ที่ถูกจำกัดให้อยู่ในวงแคบ

3. Taxonomy ควรเกิดจากการรวบรวมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ไว้อย่างกว้างขวางกว่าที่ได้กำหนดเป็นจุดประสงค์ทั่วไปในแผนการศึกษา หรือปรัชญาการศึกษา ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่ใช้ Taxonomy ได้นำจุดมุ่งหมายหรือปรัชญาการศึกษาแห่งตนผสมผสานเข้ากับ Taxonomy ได้

4. เนื่องจากการให้การศึกษาซึ่งครูแต่ละคนย่อมจะเลือกจุดมุ่งหมาย รายละเอียดของเนื้อหา และวิธีการสอนที่แตกต่างกัน ดังนั้น Taxonomy จึงควรมุ่งให้มีการยืดหยุ่นการจัดใหม่ให้เหมาะสมกับความต้องการของครูแต่ละคนได้

5. แต่ละลำดับชั้นของ Taxonomy ควรเปิดโอกาสให้มีการแบ่งย่อยออกไปได้ ทั้งนี้แต่ละรายการย่อยที่แบ่งจะต้องสามารถให้คำนิยามได้อย่างชัดเจน

6. การจัดเรียงลำดับรายการย่อยของ Taxonomy ควรเป็นการเรียงจากพฤติกรรมไม่สลับซับซ้อนไปสู่พฤติกรรมที่สลับซับซ้อน ทั้งนี้โดยยึดหลักที่ว่า พฤติกรรมที่ไม่สลับซับซ้อนหลายพฤติกรรม เมื่อนำมาบูรณาการกันเข้าจะเกิดเป็นพฤติกรรมที่สลับซับซ้อน และมีค่าว่าการรวมพฤติกรรมย่อยโดยตรง

¹ Ibid.,

นอกจากนี้ยังมีข้อที่น่าสังเกตควรพิจารณาอีกประการหนึ่ง กล่าวคือ ในการพิจารณาความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมหลายพฤติกรรมไม่ควรจะใช้วิธีการสังเกตอย่างง่าย ๆ หากแต่ควรใช้การวิเคราะห์ค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์ในขณะนั้นกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเป็นแนวทาง

ในเรื่องเดียวกันนี้ Bloom, Hastings and Madans (1971) ยังได้เสนอแนะแนวทางในการกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษาไว้เป็น 2 ประการ คือ

1. ควรยึดหลักความเหมาะสม ซึ่งอาจพิจารณาได้จากระดับชั้นหรือความรู้ และวัยของผู้เรียน รวมทั้งระดับและชนิดของประสบการณ์เดิมของผู้เรียนด้วย

2. ควรยึดหลักความต้องการของสังคม แต่ทั้งนี้ควรให้สอดคล้องกับพื้นฐานทางปรัชญาของสังคมนั้นด้วย

คุณค่าของการใช้ Instructional Taxonomy

1. ครูสามารถกำหนดจุดประสงค์ของการสอนแต่ละหน่วยแต่ละตอนของบทเรียนได้ดีขึ้น ครูสามารถพิจารณาว่าเรื่องที่สอนเน้นจุดประสงค์อะไร เขียนจุดประสงค์ให้ครอบคลุมได้อย่างไร ครูมองเห็นแนวทางของสิ่งที่สอนชัดเจนขึ้น

2. ครูสามารถกำหนดจุดประสงค์ของการสอนให้เหมาะสมตามระดับของเนื้อหา

3. ครูสามารถกำหนดจุดประสงค์ได้เหมาะสมตามระดับชั้นของพฤติกรรม

4. สามารถกำหนดจุดประสงค์เป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมได้ชัดเจนขึ้น

5. สามารถสื่อสารให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจจุดประสงค์ตรงกันได้ ทั้งทำให้เข้าใจธรรมชาติของการเปลี่ยนระดับผลการเรียนตามที่กำหนดในจุดประสงค์

6. การวัดผล ประเมินผล สะดวกแน่นอน ถูกต้อง กว้างขวางยิ่งขึ้น

7. การเลือกใช้อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน และเครื่องมือในการวัดผลประเมินผลได้ถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น

8. การปรับปรุงการเรียนการสอน และการพัฒนาหลักสูตร เป็นไปอย่างเหมาะสมรัดกุมยิ่งขึ้น

9. การประสานงานเป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็ว ตรงตามเป้าหมายยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุปแล้ว Taxonomy ของจุดประสงค์การศึกษาจะช่วยให้ครูกำหนดจุดประสงค์ในการสอนได้ครอบคลุมกว้างขวางตามลักษณะของแต่ละวิชา ผู้เรียนจะได้รับการฝึกฝนอบรมจากเนื้อหาวิชาหลายๆ ทาง มิใช่เพียงเพื่อการจำเนื้อหาวิชาอย่างเดียว¹

¹ สุวัฒน์ มุทเมธา, การเรียนการสอนปัจจุบัน. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอสโตร์, 2523), หน้า 234-235.

จุดประสงค์ทางการศึกษากับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม และความจำเป็นในการกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

ในการจัดและดำเนินกระบวนการเรียนการสอนให้เป็นไปอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพ และเพื่อประสิทธิผลอันดีทางการศึกษานั้น จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบหรือตัวแปร (Variables) ที่สำคัญอยู่ตรงที่ผู้สอนมีความกระตือรือร้นในจุดประสงค์ (Objectives) ของการเรียนรู้ และสามารถที่จะสอนให้เกิดผลดีตามแนวทางของจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในเบื้องต้น ขณะเดียวกันทั้งผู้สอนและผู้เรียนจะต้องมีความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ตรงกันว่า “ได้กำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้อะไรหรือสิ่งใด และผู้เรียนควรจะทำอะไรได้บ้างภายหลังการเรียนรู้แล้ว” ดังนั้นการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้อย่างชัดเจนแน่นอน จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้สอน ผู้เรียน และกระบวนการเรียนการสอนนั้นๆ ในลักษณะที่เป็นสิ่งสื่อความหมาย ความคิด ความเข้าใจสำหรับบุคคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะอำนวยความสะดวกทั้งในด้านการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลให้เป็นไปอย่างมีจุดมุ่งหมาย สะดวก และเป็นระเบียบ

แต่โดยเหตุที่จุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่ตั้งขึ้นโดยคณะกรรมการร่างหลักสูตรมักจะเป็นไปในแบบคลุมเครือ กั้นความกว้างไม่แจ่มชัดลงไป เมื่อต้องการจะวัดพฤติกรรมของผู้เรียนจึงเป็นที่ตกลงกันยาก ถึงแม้จะใช้หลักสูตรเดียวกัน เพราะจุดมุ่งหมายที่เขียนไว้ในหลักสูตรคลุมเครือ ครูแต่ละคนที่ใช้หลักสูตรอันเดียวกัน ต่างก็ตีความไปคนละแง่ เพื่อที่จะให้การวัดผลและประเมินผลมีความหมาย จุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่ตั้งขึ้น จึงควรจะเป็นไปในแง่ที่ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมอันเป็นผลของการเรียนการสอนออกมาแล้ว เราสามารถสังเกต (observe) ได้ เพราะถือว่าพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกมาตอนนั้นเป็นความเปลี่ยนแปลงที่เราต้องการจะวัด และความเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดขึ้นในตัวผู้เรียน จะเป็นในระหว่างที่เรียนหรือตอนหมดชั่วโมงเรียนแต่ละชั่วโมง ถ้าการเปลี่ยนแปลงนั้นสังเกตไม่ได้ก็จะวัดได้ยาก ในทำนองเดียวกันพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกเปลี่ยนแปลงหรือไม่เพียงใดนั้น ถ้าไม่ตั้งจุดมุ่งหมายโดยเขียนไว้ด้วยข้อความที่แจ่มชัดแน่นอน (explicit statements) เมื่อผู้วัดพฤติกรรมนั้นแล้วนำไปเปรียบเทียบกับจุดมุ่งหมายว่าผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไปจนถึงจุดที่ต้องการหรือไม่ก็จะเป็นไปอย่างลำบาก

ตัวอย่างของจุดมุ่งหมายที่ประกอบด้วยข้อความซึ่งผู้เรียนสามารถแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้

1. ให้ผู้เรียนสามารถจะบอกชื่อดาวพระเคราะห์ในระบบสุริยจักรวาลได้

2. ให้ผู้เรียนสามารถเขียนชื่อระบบสำคัญๆ (major systems) ของร่างกายได้
3. ให้ผู้เรียนสามารถพิสูจน์ทฤษฎีบทที่ 29 ได้
4. ให้ผู้เรียนสามารถบ่งถึงสาเหตุของศึกแก้วทัพได้ ฯลฯ

ถ้าจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้สามารถจะสังเกตได้ การเปลี่ยนแปลงที่ต้องการให้เกิดมีขึ้นในตัวผู้เรียนก็สามารถจะวัดได้สะดวกขึ้น และผู้สอนก็จะทราบได้ว่า แนวการสอนของตนควรจะเป็นไปในรูปใดอย่างแน่นอนแจ่มชัดขึ้น¹

กล่าวโดยสรุปแล้ว จุดประสงค์ทางการศึกษา ได้แก่จุดประสงค์ของหลักสูตร รายวิชา และจุดประสงค์การเรียนรู้ ฯลฯ เป็นจุดประสงค์ทั่วไป (General Objectives) หรือจุดประสงค์เฉพาะ (Specific Objectives) ซึ่งกำหนดแนวทางการเรียนการสอนและการประเมินผลไว้อย่างกว้างๆ และค่อนข้างจะคลุมเครือ ไม่มีการเน้นหรือแสดงให้เห็น “พฤติกรรมที่พึงประสงค์ภายหลังการเรียนรู้” จึงยากที่จะเข้าใจได้ตรงกัน แม้จะตีความหมายก็อาจจะแตกต่างกันมาก ซึ่งจะเป็นเหตุให้ผู้สอนอาจกำหนดพฤติกรรมซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้ของผู้เรียนที่จะต้องแปรเปลี่ยนไปตามความเข้าใจของแต่ละคน ดังนั้นการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของประเทศ หรือมาตรฐานการเรียนการสอนให้เหมือนกันหรือใกล้เคียงกันทั้งประเทศ จึงเป็นไปได้ยากและไม่แน่นอน

ดังนั้น ในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ จึงควรกำหนดจุดประสงค์ (Objectives) ในรูปแบบที่เฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรระบุแนวทางว่าผู้เรียนจะต้องแสดงพฤติกรรมอะไรได้บ้าง ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวนี้ เป็นพฤติกรรมที่ผู้สอนคาดหวัง (Terminal behavior) จะให้ผู้เรียนแสดงออกมา (demonstrate) โดยยึดหลักการที่ว่าผู้สอนจะสามารถสังเกตได้ และทดสอบหรือวัดผลได้ ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางหรือข้อตกลงเบื้องต้นระหว่างผู้สอน และผู้เรียนสำหรับการเรียนการสอนในวิชานั้น สำหรับจุดประสงค์ดังกล่าวนี้เรียกว่า “จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม” (Behavioral Objectives)

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมคืออะไร

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Objectives) คือ จุดประสงค์หรือความมุ่งหวังที่จะพัฒนา (Development) พฤติกรรมเดิม (Initial Behavior) ของผู้เรียน ด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ได้สัมพันธ์กับเนื้อหาความรู้ตามหลักสูตร (Content) และประสบการณ์ (Experience)

¹ รัตนา ศรีพานิช, ดร. *วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม)* (เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520), หน้า 3-4

ที่มีคุณค่า อย่างมีระบบภายใต้หลักการและแนวความคิดทางจิตวิทยาการศึกษา กับแนวปรัชญาของเนื้อหาวิชา (Academic Subjects) นั้นๆ ทั้งนี้เพื่อให้พฤติกรรมที่คาดหวัง (Terminal behavior) ที่จะเปลี่ยนไป (ในอนาคต) ภายหลังจากการเรียนรู้ บรรลุความสำเร็จ (Achievement) ตามเป้าหมาย (Goal) ซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถ (Ability) ที่มีความแตกต่างกันของแต่ละคน (Individual Difference) เป็นสำคัญ

ความสำคัญของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (B.O.) อยู่ตรงที่ว่าเป็นแนวทาง หรือเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้า ทั้งนี้โดยอาศัยหลักวิชา (พิจารณาจากจุดประสงค์ของหลักสูตร ผสมผสานกับประสบการณ์จริงในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ประกอบเข้ากับความรู้อ ความสามารถและประสบการณ์ของผู้สอน) และความร่วมมือร่วมใจระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อสร้างพื้นฐานความเข้าใจ หรือเกณฑ์เบื้องต้น ก่อนจะมีการเรียนการสอนจริงตามแผนการสอนที่ได้วางไว้

หลักการสำคัญของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ขึ้นอยู่กับว่าสิ่งหรือแนวทางของ B.O. ที่สามารถติดตามตรวจสอบผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายหลังจากการเรียนรู้ได้ด้วยการสังเกต (Observe) การทดสอบ (Test) และหรือการวัด (Measurement) โดยตรงจากผู้เรียน เช่น

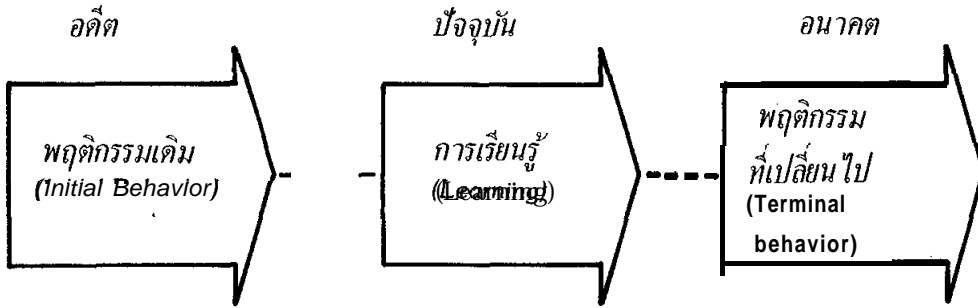
1. การสังเกตผลของการฝึกทักษะ หรือจากการกำหนดให้แสดงพฤติกรรม ได้แก่ การแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การอภิปราย การทำงานเป็นหมู่คณะ และการแสดงบทบาทสมมติ (Role playing) ฯลฯ

2. การทดสอบ หรือวัดความสามารถของการลงมือประกอบกิจกรรม ได้แก่ การเสนอรายงานการค้นคว้า (term presentation or term paper) การจัดนิทรรศการ การจัดทำพจนานุกรมภาพประวัติศาสตร์ การทำแบบฝึกหัด หรือแบบทดสอบ ฯลฯ

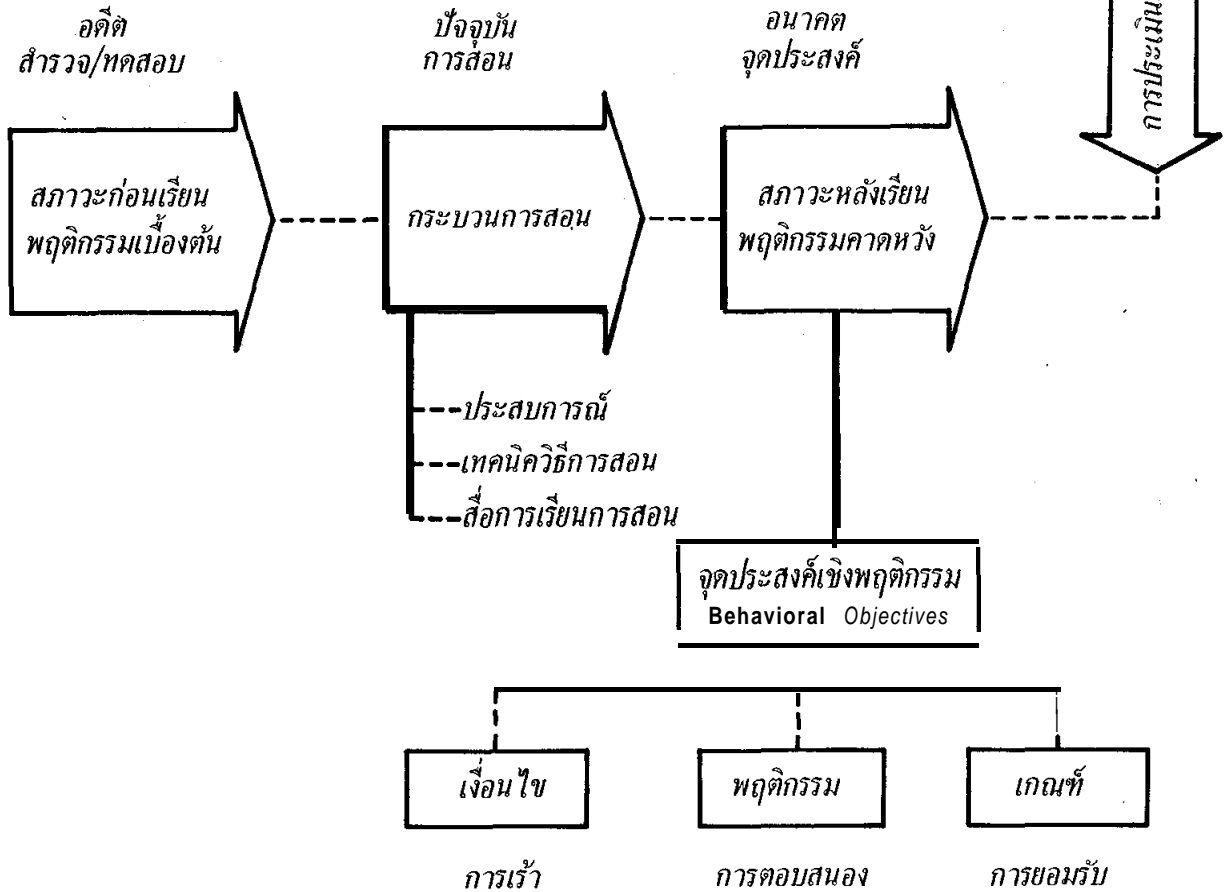
กล่าวโดยสรุปแล้ว Concepts เกี่ยวกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม หมายถึงจุดประสงค์ของการเรียนการสอนที่ระบุถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือผลของพฤติกรรม ที่ผู้เรียนจะต้องแสดงออกมาให้เห็นได้ หรือได้ยินได้ เพื่อผู้สอนจะได้วัดระดับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการว่าเป็นไปตามจุดประสงค์แล้วหรือใกล้เคียงมากน้อยเพียงใด

หรืออีกนัยหนึ่ง Behavioral objectives ก็คือ “พฤติกรรมของผู้เรียนที่ครูประสงค์จะให้เปลี่ยนแปลงไปหรือเกิดขึ้นภายหลังจากการเรียนรู้ ซึ่งสามารถสังเกตหรือทดสอบได้”

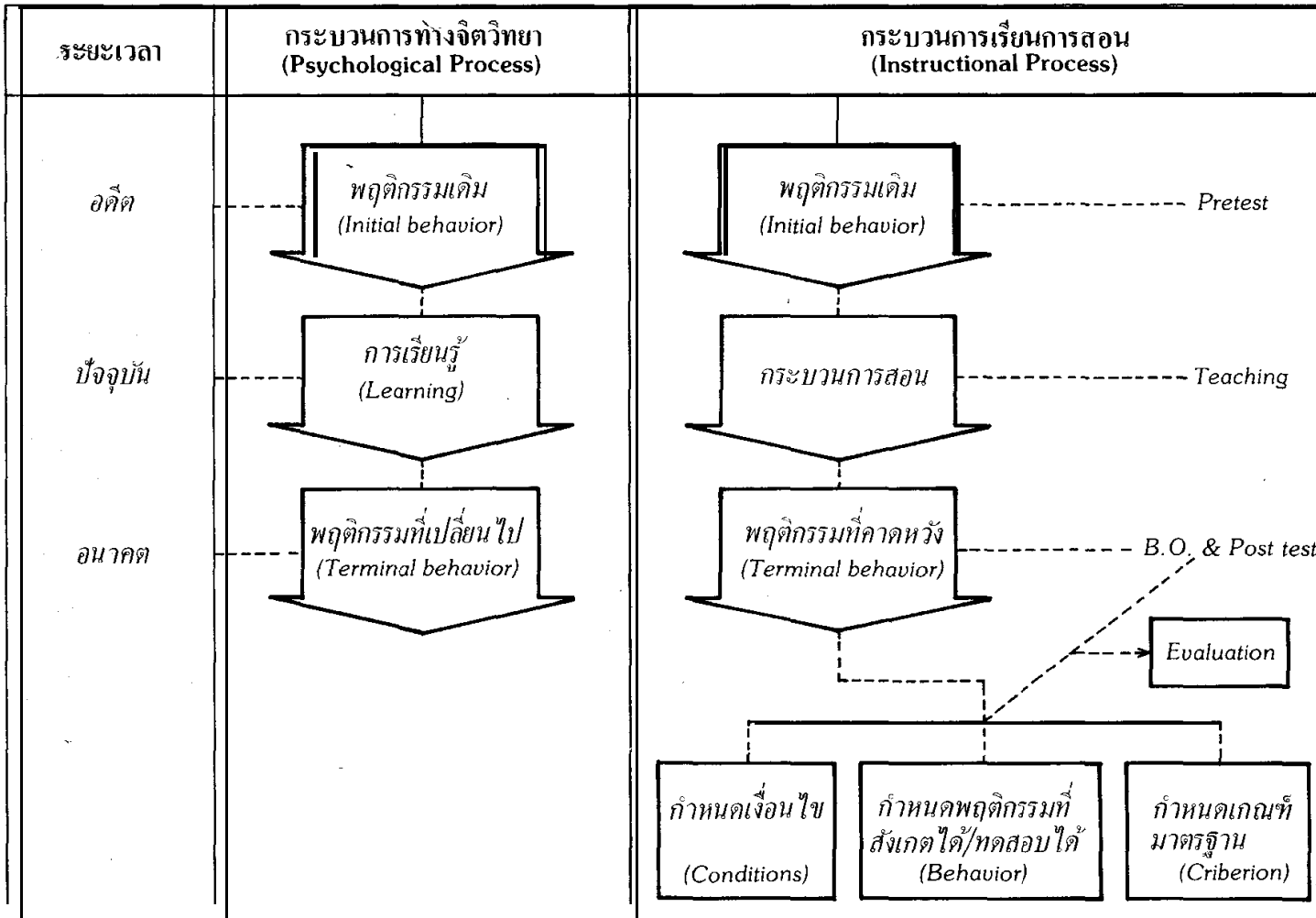
แผนภูมิแสดง B.O. ตามหลักการทางจิตวิทยา (Psychology)

B.O. ตามหลักการทางการสอน (Teaching)

แผนภูมิเปรียบเทียบจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมตามหลักการจิตวิทยากับการสอน

หลักการเกี่ยวกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. จุดประสงค์ที่ดีควรเขียนจากการพิจารณาผลของการวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ในแต่ละเรื่อง หัวข้อ และหัวข้อย่อย
2. จุดประสงค์ที่ดีควรเขียนออกมาในรูป “จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม” ซึ่งทั้งผู้สอนผู้เรียนสามารถวัด ทดสอบ หรือสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายหลังการเรียนรู้ได้
3. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ช่วยกำหนดแนวทางการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างมีความหมาย คือบรรลุเป้าหมายตามเงื่อนไข และเกณฑ์ที่ตั้งไว้อย่างมีระบบ และเป็นไปตามขั้นตอน
4. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เป็นการสร้างพื้นฐานความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้สอนผู้เรียนก่อนดำเนินการเรียนการสอนจริง
5. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเป็นตัวเชื่อม (Linker) ระหว่างองค์ประกอบของการสอน และการประเมินผล ให้บรรลุเป้าหมาย ทั้งเป็นแนวทางในการติดตามผล (Follow-up) เพื่อการแก้ไขปรับปรุงส่วนที่บกพร่อง การพัฒนาคุณลักษณะที่ดี และเพื่อการตัดสินและสรุปผลการเรียนการสอนด้วย

แนวทางการเขียนและลักษณะสำคัญของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. เป็นข้อความที่ระบุพฤติกรรมของผู้เรียน ได้แก่การกระทำ (doing) การแสดงออก (Expressing) หรือผลของการกระทำที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ด้วยตา หรือฟังด้วยหูไว้อย่างชัดเจน
2. เป็นข้อความที่ระบุด้วยคำกริยา หรือสัญลักษณ์ที่มีความหมายชัดเจน สามารถเข้าใจได้โดยง่ายและตรงกัน ทั้งต้องไม่เปิดโอกาสให้มีการโต้แย้งได้หลายทาง รวมทั้งต้องไม่มีการตีความ หรือแปลความหมายใดๆ เพิ่มเติมอีก
3. เป็นข้อความ และแนวทางที่มีการนำไปใช้เป็นหลักในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้จริง
4. เป็นข้อความที่ผู้กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม หรือผู้ปฏิบัติการสอนแทนสามารถมองเห็นภาพพจน์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนภายหลังการเรียนรู้แล้วได้ตรงกัน
5. เป็นข้อความที่สอดคล้องสัมพันธ์กันกับจุดประสงค์ใหญ่ คือหลักสูตร หลักการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และความต้องการของผู้สอนผู้เรียนเป็นส่วนรวมด้วย

สำหรับรายละเอียดของจุดประสงค์ เมเกอร์ (Mager) ไทเลอร์ (Tyler) สมิทท์ (Smith) และกาย (Gagne) ได้เสนอแนวความคิดพอสรุปเป็นหลักการดังนี้

“จุดประสงค์จะเป็นการลดหลั่นและกลั่นกรองมาจากความมุ่งหมายใหญ่หรือความมุ่งหมายทั่วไปของระบบ ดังนั้นการกล่าวถึงจุดประสงค์จึงควรกำหนดไว้ว่า

1. อะไรเป็นสิ่งที่คาดหวังว่าผู้เรียนสามารถที่จะปฏิบัติได้บ้างโดย
 - ก) ใช้คำกริยาที่หมายถึงการกระทำที่สังเกตเห็นได้
 - ข) ชี้กำหนด เครื่องกระตุ้นที่จะทำให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวในพฤติกรรม
 - ค) กำหนดทรัพยากร (โสตวัสดุ) ที่ผู้เรียนจะใช้และบุคคลที่ผู้เรียนควรจะปฏิบัติสัมพันธ์

2. พฤติกรรมที่คาดหวังจะแสดงปฏิบัติได้ดีเพียงใด จะเห็นได้จาก

- ก) ความแม่นยำและความถูกต้องของการโต้ตอบ
- ข) เวลา ความเร็ว อัตราของการโต้ตอบและอื่นๆ

3. ภายใต้สถานการณ์อะไรที่คาดหวังว่าผู้เรียนจะแสดงปฏิบัติด้วยการกำหนด

- ก) สถานการณ์ทางกายภาพ และสภาพการณ์
- ข) สภาพทางจิตใจ

หากได้สร้างและวางจุดประสงค์ในแนวทางนี้ ผลสัมฤทธิ์จะเป็นเรื่องที่วัดได้และจะสามารถนำมาใช้เป็นฐานเพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลต่อไป

หลักและวิธีการเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

วิธีการเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (Behavioral objectives) ให้ดีและถูกต้องมากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับหลักการที่ว่าผู้กำหนด หรือผู้เขียนจุดประสงค์มีความเข้าใจในหลักการ และองค์ประกอบสำคัญของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมหรือไม่ โดยทั่วไปจะแบ่งองค์ประกอบไว้เป็น 3 ประการ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ระบุเกี่ยวกับ “พฤติกรรม” (Behavior) มีหลักการว่า ผู้กำหนดจุดประสงค์จะต้องระบุพฤติกรรมของผู้เรียนว่าภายหลังการเรียนรู้อุปหรือประสบการณ์ใดๆ แล้ว จะต้องแสดงหรือกระทำอะไรได้บ้างจึงจะยอมรับว่าผู้เรียนได้ผ่านการทดสอบหรือวัดผลตามจุดประสงค์นั้นๆ

¹ Banathy, B.H. *Instructional System*. แปลโดยธีระ สุมิตร, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2519), หน้า 37-38

องค์ประกอบที่ 2 ระบุเกี่ยวกับ “เงื่อนไข” (Condition) สถานการณ์ หรือสิ่งแวดล้อม และแนวทางหรือแนวเรื่องในการแสดงพฤติกรรมของผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 3 ระบุเกี่ยวกับ “เกณฑ์” (Criterion or Criteria of acceptable performance) บรรทัดฐานหรือมาตรฐาน (Standard) เกี่ยวกับระดับพฤติกรรมของผู้เรียนว่าได้ผลตามจุดประสงค์อย่างครบถ้วน ใกล้เคียงหรือยังไม่อาจยอมรับให้ผ่านจุดประสงค์นี้ไปได้

1. วิธีการเขียน “พฤติกรรม” (Behavior)

ระบุพฤติกรรมของผู้เรียนภายหลังการเรียนรู้บทเรียนแล้วว่ามีอะไรบ้างที่ผู้เรียนจะต้องแสดงออก หรือกระทำให้เห็นได้ ทั้งนี้โดยใช้คำกริยาที่แสดงถึงการกระทำ หรือผลของการกระทำ อย่างแจ่มชัด และเป็นคำกริยาที่ไม่ต้องมีการแปลหรือการโต้แย้งได้หลายทาง

ตัวอย่างคำกริยาหรือพฤติกรรมซึ่งเปิดโอกาสให้แปลความหมายได้หลายทาง จึงไม่ควรใช้ประกอบการเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ได้แก่ คำว่า รู้ เข้าใจ เข้าใจอย่างแท้จริง ชาบซึ้ง จับความสำคัญ ชื่นชม มีศรัทธา มีทักษะ มีทัศนคติที่ดี ฯลฯ

ตัวอย่าง จุดประสงค์ที่จำต้องแปลความหมายพฤติกรรม

1) เพื่อให้เข้าใจปัญหาการแย่งชิงราชสมบัติและผลสะท้อน (เป็นจุดประสงค์เฉพาะ SO. แต่ไม่ถือเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื่องจาก “พฤติกรรมเข้าใจ” ไม่อาจวัดหรือสังเกตโดยตรงได้)

● ปรับปรุงให้เป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมได้ดังนี้

1.0) อธิบายปัญหาการแย่งชิงราชสมบัติและผลสะท้อนได้

1.1) สรุปสาเหตุการแย่งชิงราชสมบัติในสมัยอยุธยาได้อย่างน้อย 3 ประการ

1.2) วิเคราะห์ผลสะท้อนของการแย่งชิงราชสมบัติได้อย่างถูกต้อง

2. เพื่อให้มีความภาคภูมิใจในบทบาทและผลงานการเสียสละชีวิตและเลือดเนื้อของบรรพบุรุษไทย (เป็นจุดประสงค์เฉพาะวิชา SO. แต่ไม่ถือเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม BO. เนื่องจาก “พฤติกรรมความภาคภูมิใจ” ไม่อาจวัดหรือสังเกตโดยตรงได้)

● อาจปรับปรุงให้เป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมได้ดังนี้

2.0) บรรยายความภาคภูมิใจในบทบาท และผลงานการเสียสละชีวิตและเลือดเนื้อของบรรพบุรุษไทยได้

2.1) อธิบายบทบาท และผลงานการเสียสละชีวิต และเลือดเนื้อของบรรพบุรุษไทยได้

3) เพื่อให้เกิดความสำนึก และรับผิดชอบในฐานะที่เป็นพลเมืองดี (เป็นจุดประสงค์ เฉพาะ SO. แต่ไม่ถือเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม BO. เนื่องจาก “พฤติกรรมความสำนึกและรับผิดชอบ” ไม่อาจวัดหรือสังเกตโดยตรงได้)

● อาจปรับปรุงให้เป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมได้ดังนี้

3.0) บอกหน้าที่ที่ควรปฏิบัติในฐานะพลเมืองดีได้

3.1) ยกตัวอย่างคุณลักษณะของพลเมืองดีได้อย่างน้อย 5 ประการ

3.2) อธิบายลักษณะของพลเมืองดีได้อย่างถูกต้อง

ตัวอย่าง ถ้ากริยาหรือพฤติกรรมที่มีความชัดเจนสามารถทดสอบ (test) หรือ วัด (Measurement) หรือสังเกตได้ (Observable) เช่น

อธิบาย บอก สรุป ระบุ ท่องให้ฟัง เขียน ชี้อธิบายแตกต่าง วิเคราะห์ เปรียบเทียบ ประเมิน ยกตัวอย่าง ชี้นำที่ จัดลำดับ บอกความสัมพันธ์ อภิปราย แสดง...ข้อมูล จำแนก ตีความ สารคดี ฯลฯ

ตัวอย่าง จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (BO. -Behavioral Objectives)

1. เมื่อเรียนเรื่องวัดในสมัยกรุงธนบุรีแล้ว นักเรียนสามารถ บอก ชื่อวัดที่สำคัญได้ไม่น้อยกว่า 2 ชื่อ

2. สามารถอธิบายวิวัฒนาการทางการเมืองภายใต้ระบอบการปกครองประชาธิปไตยของไทยโดยการเขียนเป็นเรียงความได้

3. เปรียบเทียบ ข้อแตกต่างระหว่างการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ กับแบบประชาธิปไตย ได้อย่างถูกต้อง

4. วิเคราะห์ ความหมายและข้อแตกต่างของการปฏิวัติ รัฐประหาร และกบฏได้

5. ระบุ ข้อได้เปรียบเสียเปรียบของการรบบระหว่างประเทศ ฝ่ายอักษะกับฝ่ายสัมพันธมิตรในสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้

ข้อสังเกต¹ การระบุพฤติกรรมนั้น ผู้ที่จะเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมจะต้องทำการวิเคราะห์งาน (task analysis) โดยวิเคราะห์ว่าการที่เราจะสรุปได้ว่า เด็กเป็นอย่างนั้นจะต้องมีพฤติกรรมหรือการกระทำที่สังเกตได้อย่างไรบ้าง

¹ ยึดตามแนวทางการเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม, วิชาการ, กรม *จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม*. (กระทรวงศึกษาธิการ, 2521), หน้า 3-4

พฤติกรรม หมายถึง การกระทำ หรือการเคลื่อนไหวที่ผู้อื่นสามารถมองเห็นได้ ดังนั้นความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก จึงยังไม่ถือว่าเป็นพฤติกรรมที่มองเห็นได้ จนกว่าจะสามารถวิเคราะห์ออกมาได้ว่า ที่ว่ามีความคิดอย่างนั้น จะต้องมีการแสดงออกอย่างไร เช่นถ้าเราตั้งจุดประสงค์ว่าเด็กมีความสนใจในวิชาประวัติศาสตร์ จุดประสงค์ เช่นนี้ยังไม่แสดงถึงพฤติกรรมของเด็ก เราจึงไม่สามารถวัดผลหรือประเมินผลได้อย่างแน่นอน แต่ถ้าเราระบุว่า

- เข้าเรียนวิชาประวัติศาสตร์ทุกครั้ง จะไม่ขาดเรียน นอกจากจำเป็นจริงๆ

- เอาใจใส่ซักถามปัญหา และร่วมอภิปรายในชั้นทุกครั้งที่มีโอกาส

- เข้าร่วมกิจกรรมทางประวัติศาสตร์ ที่โรงเรียนจัดขึ้นนอกเวลาเสมอ

จะเห็นว่า คำว่า “เข้าเรียนทุกครั้ง” “ซักถามและอภิปราย” “ร่วมกิจกรรม”

เหล่านี้เด็กจะแสดงพฤติกรรมออกมาให้เราสังเกตได้ หรือมีการกระทำให้เห็นได้

การกระทำในที่นี้จะหมายรวมถึงผลงานที่เด็กทำออกมาให้เราประเมินผลได้ เช่น “การเขียนบรรยาย” “เขียนภาพ” “เขียนรายงาน” หรือผลงาน เช่น “ประกอบชุดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์” “จัดทำแผนผัง หรือแผนที่โครงร่างประวัติศาสตร์” ด้วย

ในการเขียนพฤติกรรมนั้น จึงต้องคำนึงถึงส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ประการที่จะทำให้พฤติกรรมนั้นถูกต้องสมบูรณ์ คือ

1. ใครเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมตามที่ระบุ (ผู้เรียน)

2. พฤติกรรมนั้นเป็นพฤติกรรมที่ตรงตามจุดประสงค์จริงหรือไม่ และให้ทำอะไร (เช่น เขียน ตอบ หรือพูด)

3. ผลจากพฤติกรรมที่จะทำให้ประเมินได้ว่าผู้เรียนได้ผลตามที่ต้องการนั้น คืออะไร (เช่น รายงาน หรือการอภิปราย)

ตัวอย่างคำที่จะใช้ระบุพฤติกรรม

จำแนก หมายถึงการที่เด็กจะบอกได้ว่าในบรรดาสิ่งต่าง ๆ ที่รวมกันอยู่นั้น อันไหนคือสิ่งที่เด็กเรียนรู้ เช่น เมื่อเด็กเรียนรู้เรื่องธงชาติของประเทศต่าง ๆ แล้ว สามารถชี้หรือหยิบธงชาติไทย และธงประเทศเพื่อนบ้านซึ่งปะปนกันอยู่ได้

บอกความแตกต่าง เช่น ในกรณีที่มีของ 2 สิ่ง หรือข้อเท็จจริง 2 เรื่อง ที่มักจะสับสนหรือคล้ายคลึงกันมาก เช่น ชื่อประเทศออสเตรเลีย กับประเทศออสเตรเลีย หรือแนวความเชื่อเกี่ยวกับถิ่นกำเนิดของไทยตามแนวความคิดของตะวันตก และตะวันออก ฯลฯ

สร้าง ประกอบ ต่อเติม หรือลงตำแหน่งให้สำเร็จ เช่น เมื่อกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ให้แล้วสามารถจะประกอบสิ่งที่กำหนดให้ตามเงื่อนไข เช่น เมื่อกำหนดเส้นทางรถไฟสายเหนือจากกรุงเทพมหานครให้ สามารถลงชื่อจังหวัดต่าง ๆ ตามรายการได้ หรือกำหนดค่าประพันธ์สตูดิโอวีรบุรุษของไทยให้ 1 บาท ก็สามารถแต่งตั้งจนจบบทได้

ระบุชื่อ เช่น ชื่อประเทศ เมืองสำคัญ สนามบิน บุคคลสำคัญ ฯลฯ

เรียงลำดับ เช่น การเรียงลำดับเหตุการณ์ของสงครามโลกครั้งที่ 2 หรือการปฏิวัติในประเทศไทยได้ ฯลฯ

อธิบาย เช่น อธิบายสาเหตุของสงคราม ขั้นตอนการเลิกทาสของรัชกาลที่ 5 ฯลฯ

กล่าวถึงกฎ เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎโดมิโน หรือลัทธิมอนโร ฯลฯ

สามารถนำกฎ หรือ กฎหมายไปใช้.....

สามารถสาธิต.....

ตีความหมาย.....

2. วิธีการกำหนด "เงื่อนไข" (Condition)

ระบุเงื่อนไข สถานการณ์ สิ่งแวดล้อม ขอบเขต แนวเรื่อง หรือข้อแม้ว่าพฤติกรรมของผู้เรียนซึ่งจะแสดงออกมา จะต้องอยู่ในขอบเขต หรือลักษณะการเช่นใด ลักษณะของเงื่อนไขดังกล่าวนี้ได้แก่

1. กำหนดอะไรไว้ให้นักเรียนบ้าง เช่น กำหนดสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์

- ในกรณีที่นักเรียนอยู่ในสถานการณ์เดียวกันกับฮิตเลอร์ นักเรียนจะตัดสินใจรบกับอังกฤษให้รู้ผลแพ้หรือชนะก่อนหันไปรบกับรัสเซียหรือไม่

- ในกรณีประธานาธิบดีทรูแมน ถ้าเป็นนักเรียนจะตัดสินใจสั่งทิ้งระเบิดปรมาณูญี่ปุ่นที่เมืองฮิโรชิมา และเมืองนางาซากิ หรือไม่

2 สิ่งใดบ้างที่เป็นข้อห้าม เช่น ห้ามนักเรียนใช้แผนที่ประวัติศาสตร์ แผนที่ หรือข้อมูลใด ๆ ในการลงตำแหน่ง หรือเส้นทางการเดินทัพ สมรภูมิการรบ พื้นที่ที่เป็นผลกระทบของสงคราม อาณาจักรสำคัญ และการค้นพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ฯลฯ

3. พฤติกรรมที่คาดหวังจะให้เกิด จะต้องเกิดใน ลักษณะการหรือเงื่อนไข เช่นใดในห้องเรียน นอกห้องเรียน หรือในชีวิตประจำวัน